

בבא בתרא ל"ג

מספרת הגמרא, שעל רבא בר שרשום, יצא עליו שהוא אוכל קרקע של יתומים. אמר לו אביי, אמור לי כיצד היה המעשה. אמר לו, לקחתי מאביהם של היתומים קרקע במשכנתא דסורא שכותבים בה, 'במשלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף, ובימי אביהם אכלתיה שני חזקה.

והיו לו בידם מעות אחרים וא' אכבוש את השטר והיה נאמן במיגו לקוחה היא בידי שאין עליהם משכון. ואמרתני שאם אחזיר

את הקרקע ליתומים לאחר שכלו שני משכנתא ואבקש מהם את החוב שיש לי על אביהם אצטרך להשבע. שהרי חכמים אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה¹⁵, ואפילו שיש בידי שטר חוב. אלא אכבוש את שטר המשכנתא ואוכל את הפירות מהקרקע עד שיעור מעות¹⁶. ואהיה נאמן כשאומר שיש לי בידם מעות בלא שבועה¹⁷, מיגו שהייתי יכול לומר שהיא לקוחה בידי, שהרי אכלתי שני חזקה בחיי האב¹⁸. אמר לו אביי, אינך יכול לומר שהיית אומר לקוחה היא בידי, שהרי יש עליה קול שהיא קרקע של יתומים¹⁹ 20. אלא לך והחזיר ליתומים את הקרקע, וכאשר יגדלו תעמוד איתם לדין על המעות²¹.

קרובו של רב אידי בר אבין מת והשאיר דקל²², רב אידי בר אבין אמר אני קרוב

15 אע"פ שאף בשבועה לא היה יכול להפרע מהם עד שיגדלו לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה. ונראה שרבא בר שרשום סבר כרב הונא בריה דרב יהושע שמפרש לקמן שאין נזקקין לנכסי יתומים משום צררי, שאם הוא סבר כרב פפא שמפרש משום דפריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה ניהו, א"כ אפילו היא אמת כדבריו לא היה יכול לזכב את הקרקע בחובו, ופוסקים שם כדרב הונא. תוס'.

16 משום שכבש את השטר יכול לקוחה בידי. שהרי אם היו יודעים שבא לידו במשכנתא לא היה טוען שיכול לומר לקוחה בידי. כמו שאין לאומן ואריס חזקה בשדה אריסותו, כיון שידוע שבאו לידו בתורת אריסות. וכן דברים העשויים להשאיל וגולן שידעו מתחילה שגול שדה זו שאין לו שום חזקה. תוס'.

17 שאין נשבעים על הקרקעות, ועוד שחזקת שלש שנים היא במקום שטר. רשב"ם

18 תוס' הקשו דאפילו אם היה טוען לקוחה היא בידי היה צריך להשבע שבועת היסת. כמו שדקדק רב האי גאון שמדרבנן נשבעין על הקרקעות מהגמרא בפרק הכותב, הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרוע לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא אמר רבא שתי תשובות בדבר כו' ועוד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות. אבל מדרבנן נשבעים על הקרקעות, וה"ה שהוא צריך להשבע שבועת היסת. ויש לומר שאין נשבעין שבועת היסת אלא היכן שטוען ברי אבל כאן ודאי שהיתומים אינם טוענים טענת ברי. תוס'.

19 יש עליה קול ועדות שהיא קרקע של היתומים שהרי שנות המשכנתא הסתיימו וכיון שידעת שיש קול שהקרקע היא בידיך במשכנתא ולא לקוחה אין לך מחאה גדולה מזו, והיה לך להזהר בשטרך. רשב"ם.

20 ותו' כו' שאע"ג שאם היה אומר לקוחה היא בידי היה נאמן מ"מ אינו מיגו. ואביי אמר לו, לא היית יכול להעזי פניך לומר כן ואין כאן מיגו, וכענין זה בקדושין ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי לא משוי נפשיה רשיעא. אינו אומר ברצון מזיד הייתי ואין מיגו, אבל אם אמר מזיד הייתי פשוט שנאמן. תוס'.

21 כשהיתומים יהיו בני מצוה מבן י"ג שנה תעמוד לדין על שטר חובך שיש לך על אביהם ותשבע ותיטול כדין הבא ליפרע מנכסי היתומים. אבל כל זמן שהם קטנים אין יורדים לנכסיהם לגבות מהן כמו שאמרו בפרק שום היתומים אין נזקקין לנכסי יתומים א"כ רבית אוכלת בהן וכמה ש רבא פסק הלכה אין נזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נותנין. ומה שאמרו בפ' מי שמת ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' הוא כשמוכר לצורך הרצאתו אבל לפרוע חוב אביו בית דין מוכרים מבן י"ג ואילך. וגם במלוה על פה היא כשיגדלו יעמוד לדין וישבע ויטול כמו שאמר רב פפא הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין, והוא כשיש עדים שהלווה וישבע שלא פרעו ויטול. רשב"ם.

22 לפי גרסתנו שלא גורסים אלא שבק דיקלא צ"ל שלא היו לו בנים. ואם גורסים שבק דיקלא לקריביה י"ל

אליו יותר, ואדם אחר אמר שהוא קרוב יותר. וכשלא נודע מי קרוב יותר אותו האיש שהיה חזק יותר החזיק בקרקע²³. לסוף, שנה או שנתיים, הודה אותו שהוא המחזיק לרב אידי בר אבין שהוא הקרוב יותר²⁴ ²⁵, ורב חסדא העמידו בידי של רב אידי.

וא' ר"ח שלא יחזיר את הפירות
אביי ורבא א' שכיון שהודה הודה
אמר לו רב אידי בר אבין, שאותו אדם יחזיר לו את הפירות שאכל שלא כדין מאותו היום שקרובו מת עד עכשיו. אמר לו רב חסדא, האם זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא? הרי מר שסמך לזכות בדקל, זה על הודאת פיו שמודה עכשיו שאתה קרוב יותר. והרי הוא שאמר עד עכשיו אני קרוב יותר ואכל פירות כדין 'כל דאלים גבר'. ועכשיו שהוא מודה הוא כנותן לך את הדקל מדעתו, אף על פי שלא זכית בו מן הדין. אביי ורבא לא סברו כדברי רב חסדא, כיון שאותו אדם הודה שלא החזיק כדין עד עכשיו, הוא הודה שאכל את הפירות שלא כדין, וישלם את הפירות שאכל וכן הלכה.

ר"ח אמר מה לי לשקר אביי ורבא א' לא
אומרים מה לי לשקר במקום עדים
ומביאה הגמרא במקרה נוסף, זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, זה הביא עדים שהיא של אבותיו, עד יום מותם ומעולם לא מכרו לאבותיו של השני, וזה הביא עדים שאכל שני חזקה, אמר רב חסדא, זה שיש לו עדי חזקה, נאמן בטענתו שהיא של אבותיו, אפילו שוא מכחיש את העדים של השני. מפני שיש לו 'מיגו', שאם היה רוצה לשקר היה אומר ממך קנייתיה ואכלתי שני חזקה. אביי ורבא לא סברו כדברי רב חסדא, מפני שלא אומרים מה לי לשקר במקום עדים²⁶.

שהיו לו בנים. תוס'.

23 כמו שאמר רב נחמן בזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, כל דאלים גבר.

24 יש ספרים שכתוב בהם אייתי רב אידי בר אבין סהדי דהוה קריב אוקמה רב חסדא בידיה. וגם ר"ח פי' כן. א"ל רב חסדא על מה אתה סומך שהוא אכל פירות על הודאת פיו הרי עד עכשיו הוא טען אני קרוב יותר טפי והעדים לא מעידים שאתה קרוב וראוי לירשנה והוא אינו ראוי לירשה, אלא שאתה קרוב וזה הם אינם מכירים אותה. ומתוך שהוא יכול לומר לא אכלתי יכול לומר אכלתי ושלי אכלתי שאני קרוב יותר. שהרי העדים אינם מכחישים אותו בכך ולכן לא מוציאים ממנו. והקשה רשב"ם הרי לא מוכח בסוגיא שהודה לו על אכילת הפירות אלא היו עדים בדבר ולא היה יכול לכפור. רשב"ם.

25 תוס' כתבו שיש שלא גורסים לסוף אודי דאיהו קרוב טפי. אלא לסוף אודי ליה, והוא לא רצה לחלוק עם רב אידי ונתן לו הדקל בחנם, ולא בשביל שהיה קרוב יותר. ולכן אמר רב חסדא הא איהו דאמר אנא קריבנא טפי, שנתן לך מרצונו ולא בשביל שאתה קרוב יותר. ואביי ורבא סברו שכיון שהודה הודה ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא קרוב יותר, ולשון אודי הוא דחוק וכן סברת אביי ורבא. ואין לפרש שגורסים דאיהו קרוב טפי וטען שהוא לא אכל פירות, ולרב אידי היו עדים שאכל, ומה שאמר איהו קאמר אנא קריבנא טפי פירוש מתחילה, והואיל וכן גם עכשיו נאמן במה שאמר שלא אכלה במיגו שלא היה מודה. ואומרים מיגו במקום עדים כמו בסמוך. היה צריך לומר הא איהו אמר לא אכלתי ואי בעי אמר אנא קריבנא טפי. ועוד שהיה צריך לומר, אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא מה לי לשקר במקום עדים ל"א. ונראה כגירסת ר"ח, לסוף אייתי סהדי דאיהו קריביה, שלא העידו שרב אידי היה קרובו יותר מאותו אדם אלא שרב אידי היה קרובו ולא הכירו אם האחר הוא קרובו, ולא היה לו שום עדי קורבה. ואפי' אם גורסים טפי אפשר לפרש יותר מכל אותם שהעדים מכירים. ורב חסדא העמידה בידי ר"ח שהיה ודאי ואותו האיש ספק. ורב חסדא פטר אותו מלשלם את הפירות שאכל במיגו שיכול לומר לא אכלתי. ורבא ואביי סברו שכיון שאכל פירות והודה חייב לשלם ולא נאמן במיגו והואיל והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין שבקרקע אין מיגו. תוס'.

26 לא מאמינים לאדם בכל טענה שטוען, ואתה רוצה לקיימה על ידי מה לי לשקר, שמכחישה עדים, שהרי העדים מעידים שטענתו שקר ואין תקיימנה על ידי מה לי לשקר, הלא הוא ודאי משקר. וחזקת השלש שנים אינה

אדם אחד אמר לחברו 'מה מעשיך בקרקע זו?' אמר, 'לו ממך קניתי ואכלתי שני חזקה. והלך והביא עדים שאכל את פירותיה שתי שנים. והיה מחזור לבקש עדות של השנה שלישית ולא מצא. אמר רב נחמן, הקרקע חוזרת, כיון שבשתי שנים אינה חזקה, והפירות של שני השנים שאכל שלא כדין חוזרים שהרי לא טען מתחילה, אריס הייתי ולפירות ירדתי'²⁷.

א' ר"ז אם טען לפירות ירדתי נאמן אמר רב זביד, אם מתחילה, כשבעל הקרקע אמר מה מעשיך בקרקע, לא היה טוען ממך קניתי ואכלתי שני חזקה, אלא היה טוען לפירות ירדתי כדין אריס, למחצה לשליש ולרביע, או שמכרת לי פירותיה עד עשר שנים, נאמן במה שאכל למפרע ובשבעת היסת שקנה ממנו אותם. ואפילו שיש עדים שאכל את הפירות ושהקרקע אינה קנויה לו, מפני שאין אדם חצוף²⁸ לרדת לשדה חברו ולאכול פירות של חברו בחנם²⁹. שכן אמר רב יהודה, המחזיק מגל וחבל³⁰ בידו, ואמר בפנינו 'אלך ואגדור את הדקל'³¹ של פלוני שמכרו לי, נאמן לומר שקנה אותו ממנו. ובית דין מניחים לו ללקט את הפירות בלא עדים ושטר³². מפני שאדם אינו חצוף איניש לגדור דקל שאינו שלו³³. וגם כאן נאמר שאדם אינו חצוף לאכול פירות שאינם שלו.

שואלת הגמרא, אם כך אפילו בקרקע³⁴, כשטען קניתי ממך, יאימנו לו בלא עדי חזקה. מפני שאדם אינו חצוף איניש לרדת לקרקע שאינה שלו ולאכול את כלום שהיא חזקה שאין עמה טענה, וכן הלכה. רשב"ם.

27 ואם היה טוען מתחילה אריס הייתי וירדתי לפירות היו מאמינים לו שאנשים לא עושים שטר לפירות. ודוקא כשיש עדים על אכילת הפירות אבל אם אין עדים שאכל פירות אלא הודאת פיו, והוא טוען שקניתי ואכלתי ופירות הם שלי, כיון שאין לו ראיה בשטר ולא עדי חזקה הקרקע חוזרת לבעלים וחייב שבועת היסת על הפירות שמיגו שיכל לומר אכלתי מעט פירות כגון עייל כורא ואפיק טפי מכורא, ובכך היא חזקה כדלקמן ולכן כשאמר אכלתי הרבה ושלי אכלתי אכלי נאמן. ואינו מיגו במקום עדים שאין ידוע אם לקח קרקע זו מבעליה אם לא. אלא מפני שאבד שטרו בתוך ג' שנים מפסיד. ולא דמי למה שאביי ורבא חלקו על רב חסדא לעיל, ששם כיון שהתברר הדבר שרב אידי קרוב יותר הרי נודע שאין לו חלק בקרקע, ואכל את הפירות שלא כדין, ואפי' בהודאת פיו חייב. רשב"ם.

28 תוס' הקשו מדוע צריך את הטעם דלא חציף הרי הוא תופס את הפירות כמו במטלטלין שאיו עשויים להשאיל ולהשכיר. וי"ל כגון שהניחם ברשות שאינן לו. ואם לא טען לפירות ירדתי אינו נאמן במיגו שיאמר כך שהרי הוא בא לתבוע את הקרקע. תוס'.

29 כמו שמפרשים אבל מכאן ולהבא לא יאכל בלא עדים ושטר שקנה את הפירות, שא"כ כל אדם ירד לקרקע חבירו ויאכל פירותיו ויאמר לפירות ירדתי. רשב"ם.

30 מגלא ותובילא. כלי גודרי תמרים, מגל לגדור ותובילא חבל לעלות לדקל מרוב גובהו וי"מ תובילא סל לקבל פירות. רשב"ם. ור' גרשום פירש כיון שהדקל הוא גבוה משתמשים להורדת התמרים במגל בעל ידית ארוכה ובסל שבראש עץ ארוך.

31 לקיטת תמרים נק' גדירה אבל לא קציצת הדקל. ונראה לר"י ולריב"ם שאם היה בא לקצץ את הדקל לא היה נאמן שאין דרך בני"א למכור דקל לקציצה. תוס'.

32 אחרי שלא ידוע שהבעלים מחו בדבר קודם הלקיטה, ואם בא חברו וטען להד"מ אחר שליטת מן האילן אין עליו אלא שבועת היסת. אבל אם בא בעל הדקל לפני כן ואמר להד"מ המלקט אינו נאמן עד שיביא ראיה. ודוקא כשטען מתחילה ירדתי לפירות נאמן במה שאכל, אבל אם מתחלה טען ממך קניתי ואח"כ טען לפירות ירדתי ומכחיש את דבריו הראשונים אינו טוען וחוזר וטוען. רשב"ם.

33 לאו דוקא שא' זאת בפרהסיא, אם לא שלקחם בדרך גניבה. תוס'.

34 למה שפירשו התוס' לעיל שאינו נאמן אלא בפירות שלקט כבר אבל מכאן ואילך אינו נאמן אפ' בפירות, צריך לפרש אפ' ארעא אם הוא טוען שהקרקע שלו שלקחה לא יחזיר פירות שאכל. תוס'.

פירותיה? עונה הגמרא, שבקרקע אומרים לו הראה את שטרך. אבל בפירות אין אומרים לו הראה את שטרך מפני שהאנשים אינם עושים שטר לפירות.

